

ВИРОБНИЦТВО ГРЕЧКИ: СТАН, ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ**СИДЯКІНА О.В.** – кандидат сільськогосподарських наук*orcid.org/0000-0001-8812-6078*

Херсонський державний аграрно-економічний університет

ІВАНІВ М.О. – кандидат сільськогосподарських наук*orcid.org/0000-0002-4793-6194*

Херсонський державний аграрно-економічний університет

Постановка проблеми. Виробництво гречки є важливою складовою аграрного сектору, що має значний вплив на продовольчу безпеку, економічний розвиток аграрних підприємств та здоров'я населення. Гречка, як одна з найцінніших культур, володіє високими харчовими властивостями, містить велику кількість білка, вітамінів та мікроелементів, що робить її важливим продуктом у збалансованому харчуванні багатьох людей [1].

Беручи до уваги світові тенденції зміни споживчих уподобань та зростання усвідомленості щодо здорового харчування, попит на безглютенові продукти та альтернативи традиційним зерновим культурам, таким як пшениця, постійно зростає. Гречка стає популярною серед вегетаріанців, веганів та людей, які дотримуються дієт з обмеженням глютену [2].

Гречка є важливим джерелом доходу для багатьох аграрних підприємств, проте її ринок стикається з певними проблемами, вирішення яких дозволить розробити стратегії розвитку та їх інноваційні складові для підтримки місцевих виробників. Підтримка виробництва гречки може стати важливим елементом у зміцненні продовольчої незалежності [3].

Дослідження у даному напрямку є актуальними не лише з економічної або агротехнічної точок зору, але й у контексті екологічних та продовольчих викликів сучасності. Виявлення нагальних проблем та шляхів їх вирішення дозволить не лише забезпечити населення якісними продуктами харчування, але й сприятиме сталому розвитку аграрного сектора та покращенню якості життя людей.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Гречка вирізняється значним вмістом засвоюваних білків, вуглеводів і мінеральних елементів, зокрема фосфору, кальцію та заліза. Основними компонентами її білка є глобуліни і глютеніни, які легко розчиняються та забезпечують високу поживну цінність, що наближається до білка бобових культур [4]. Гречка містить значну кількість незамінних амінокислот, таких як аргінін, лізин, цистин, гістидин та інші, що є важливими для збалансованого харчування [5].

Зола гречки багата на фосфорну кислоту, оксиди калію та магнію, а також залізо, за вмістом якого перевершує інші круп'яні культури. Окрім цього, гречка є джерелом міді та органічних кислот (лимонної, яблучної, щавлевої та інших), які сприяють покращенню травлення [6].

До складу гречки входять важливі вітаміни, зокрема B_1 , B_2 , B_6 , рутин (вітамін Р), які забезпечують її

лікувально-дієтичні властивості, а тому вона знаходить широке застосування у медицині. З її листків та квіток отримують рутин, який використовується для лікування склерозу, гіпертонії, а також для виведення радіоактивних речовин з організму. Завдяки багатому хімічному складу гречана крупа є цінним продуктом харчування, особливо для дітей, людей похилого віку, а також для тих, хто страждає на діабет, гіпертонію, склероз, виразкову хворобу шлунку та нервові розлади [7].

Характерною особливістю гречаної крупи є її здатність упродовж тривалого часу зберігати поживні та смакові властивості. Це пояснюється тим, що жири, які містяться у гречці, не підлягають окисленню. Крім того, гречана крупа, порівняно з рисовою, містить більше аргініну, швидко розварюється і має високу калорійність. Гречане борошно використовують для приготування млинців, вареників, галушок, традиційних українських «гречаників», макаронних виробів, печива і навіть окремих видів шоколаду. Однак для випікання хліба це борошно не підходить, оскільки не містить клейковини [8].

Гречка має важливе значення у кормовиробництві. Для годівлі худоби використовують дрібне і шупле зерно, а також висівки, отримані під час його переробки. Гречана солома за своїми поживними властивостями подібна до ячмінної та вівсяної. В якості поживного корму, і особливо в системі відгодівлі свиней, також цінується гречана солома. Проте включення соломи та половин до раціону тварин у надмірних кількостях може призвести до різноманітних захворювань, таких як, наприклад, випадіння шерсті у овець або почервоніння шкіри [9].

Гречка є цінною медоносною культурою. Згідно з результатами досліджень сербських науковців [10], за урожайності гречки на рівні 1,5–3,0 т/га, кожен гектар посівів може забезпечити понад 300 кг/га меду. Важливість гречки як медоносу зростає, оскільки з розвитком сільського господарства та впровадженням сучасних агротехнологій існує висока ймовірність зникнення дикої медоносної флори. Крім того, під час збору нектару бджоли активно запилюють квітки гречки, що суттєво підвищує її врожайність [11].

Лушпиння, що залишається після переробки гречки на крупу, є цінним побічним продуктом, який часто недооцінюється. Воно містить до 40% окису калію (K_2O), що робить його перспективним для використання в якості калійного добрива або сировини для виробництва поташу (K_2CO_3) [12].

Гречка відіграє важливе агротехнічне значення. Завдячуючи пізнім строкам сівби та швидкому дозріванню, вона є цінною страховою культурою для пересіву загиблених посівів озимини. Досить широко її використовують для післяжнивних і післяукісних посівів, а також в якості сидеральної культури. Гречка є відмінним попередником у сівозміні, адже за широкорядного вирощування через допосівний обробіток ґрунту та міжрядні культивування значно зменшується кількість бур'янів, а за суцільної сівби вони пригнічуються під щільним покривом культурних рослин. Післяжнивні рештки гречки збагачені на фосфор і калій, тому наступні культури сівозміни добре забезпечені на ці елементи живлення [13].

Мета дослідження – провести аналіз сучасного стану виробництва гречки в Україні, різних регіонах світу і країнах-лідерах з виробництва, а також виявити виклики та перспективи розвитку виробництва цієї цінної круп'яної і медоносної культури.

Матеріали та методика досліджень. Для здійснення наукового дослідження були застосовані такі методи: порівняльно-аналітичний, який дозволив виявити закономірності досліджуваних характеристик на основі зібраних статистичних даних; графічний метод, що включає використання графічних ілюстрацій для візуалізації результатів досліджень та наочного відображення певних закономірностей; абстрактно-логічний метод, що слугує для формулювання теоретичних узагальнень, теорій, гіпотез, висновків і практичних рекомендацій. Інформаційною основою дослідження слугували статистичні дані бази FAOSTAT (Food and Agriculture Organization of the United Nations) [14], а також наукова інформація з літературних джерел, результати власних аналітичних досліджень і виконаних розрахунків.

Результати досліджень. Світові площі посівів гречки суттєво коливаються за роками вирощування. Так, якщо у 2000 р. вони становили 3466,8 тис. га, у 2001 р. – 3090,8 тис. га, то у 2002 р. – 2067,7 тис. га, тобто відбулося їх суттєве скорочення. Починаючи з 2002 р. вони варіювали в межах від 1838,2 тис. га у 2019 р. до 2940,9 тис. га у 2017 р.

Гречку вирощують в усіх регіонах світу, за виключенням країн Океанії. Найбільші площі посівів у розрізі

регіонів зосереджено в Європі, на частку якої у середньому за 2000–2023 рр. припадало 56,1% (рис. 1). Друге місце за цим показником посідає Азія з часткою 37,8%. На Американських континентах площі посівів, які відводяться під гречку, є незначними – від 115,5 тис. га у 2005 р. до 144,4 тис. га у 2023 р., що в середньому за 2000–2023 рр. становило 5,5% від світової площі посівів. Ще менше уваги даній культурі приділяється на Африканському континенті, частка якого за досліджуваний період становила лише 0,6% від середньосвітового показника.

Найбільші площі посівів під гречкою зосереджені в РФ, Китаї та Україні – відповідно 40,0%; 31,7 та 10,5% від світового показника у середньому за 2000–2023 рр. Лише 17,8% припадає на всі інші країни світу. За досліджуваний період площі посівів гречки в РФ коливалися в межах від 558,1 тис. га у 2002 р. до 1497,8 тис. га у 2017 р., у Китаї – від 552,2 тис. га у 2015 р. до 1150,0 тис. га у 2000 р., в Україні – від 69,2 тис. га у 2019 р. до 576,7 тис. га у 2001 р. Незважаючи на військові дії, в нашій країні відбулося зростання площ посівів гречки з 91,9 тис. га у 2021 р. до 147,9 тис. га у 2023 р., що свідчить про важливість цієї культури для розвитку українського ринку круп'яної продукції.

Світове виробництво гречки відзначається нестабільністю за роками вирощування – від 1,455 млн тонн у 2010 р. до 3,781 млн тонн у 2000 р. (табл. 1). Найбільше гречки виробляють країни Європи – 36,2–67,4% від показників світового виробництва цієї круп'яної культури. Загалом, якщо проаналізувати окремі періоди, то можна побачити чітку закономірність щодо поступового зростання обсягів виробництва гречки в усіх регіонах світу, за виключенням Азії, де за період 2011–2020 рр. відбулося їх скорочення, що також позначилося і на світових показниках, адже країни Азії посідають друге місце серед регіонів світу за виробництвом цієї культури (рис. 2). Аналогічне зменшення обсягів виробництва гречки у 2011–2020 рр., порівняно з 2000–2010 рр., відбулося в Україні та Китаї. В РФ, навпаки, валові збори культури зросли (рис. 3).

Зростання валових зборів гречки в РФ відбувалося в основному за рахунок збільшення площ посівів, адже врожайність, яку отримували у цій країні, поступалася

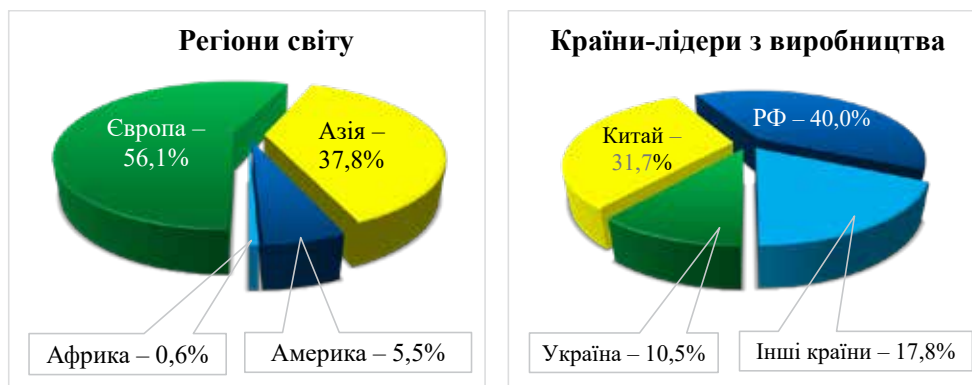

Рис. 1. Середня частка регіонів та країн-лідерів з виробництва у світовій площі посівів гречки за 2000–2023 рр.

Джерело: FAOSTAT, 2024

Таблиця 1

Обсяги виробництва гречки у розрізі регіонів світу та найбільших країн-виробників, млн тонн

Рік	Регіони світу				Країни-лідери з виробництва			Світове виробництво
	Азія	Америка	Африка	Європа	Китай	РФ	Україна	
2000	2,013	0,128	0,001	1,639	1,950	0,997	0,481	3,781
2001	1,329	0,133	0,001	1,127	1,250	0,574	0,388	2,590
2002	1,036	0,129	0,001	0,663	0,968	0,302	0,209	1,830
2003	1,427	0,129	0,002	1,012	1,340	0,525	0,311	2,570
2004	0,985	0,120	0,002	1,184	0,900	0,649	0,294	2,291
2005	0,842	0,121	0,004	1,115	0,750	0,605	0,275	2,081
2006	0,552	0,124	0,004	1,261	0,440	0,865	0,229	1,941
2007	0,776	0,125	0,005	1,473	0,650	1,004	0,217	2,379
2008	0,696	0,136	0,006	1,382	0,640	0,924	0,241	2,220
2009	0,661	0,139	0,008	0,992	0,570	0,564	0,189	1,801
2010	0,571	0,135	0,008	0,740	0,500	0,339	0,134	1,455
2011	0,869	0,137	0,009	1,353	0,780	0,800	0,282	2,368
2012	0,785	0,142	0,018	1,318	0,675	0,797	0,239	2,263
2013	0,766	0,143	0,020	1,334	0,633	0,834	0,179	2,264
2014	0,659	0,147	0,020	1,094	0,565	0,662	0,167	1,920
2015	0,519	0,145	0,021	1,239	0,422	0,861	0,128	1,924
2016	0,676	0,147	0,021	1,745	0,540	1,187	0,176	2,590
2017	0,681	0,151	0,022	2,182	0,509	1,525	0,180	3,036
2018	0,618	0,163	0,022	1,142	0,490	0,932	0,137	1,946
2019	0,618	0,167	0,023	0,916	0,513	0,786	0,085	1,724
2020	0,605	0,159	0,022	1,019	0,504	0,892	0,098	1,806
2021	0,641	0,161	0,022	1,044	0,502	0,919	0,106	1,869
2022	0,659	0,163	0,022	1,388	0,506	1,222	0,148	2,231
2023	0,641	0,163	0,022	1,377	0,504	1,149	0,211	2,204

Джерело: FAOSTAT, 2024

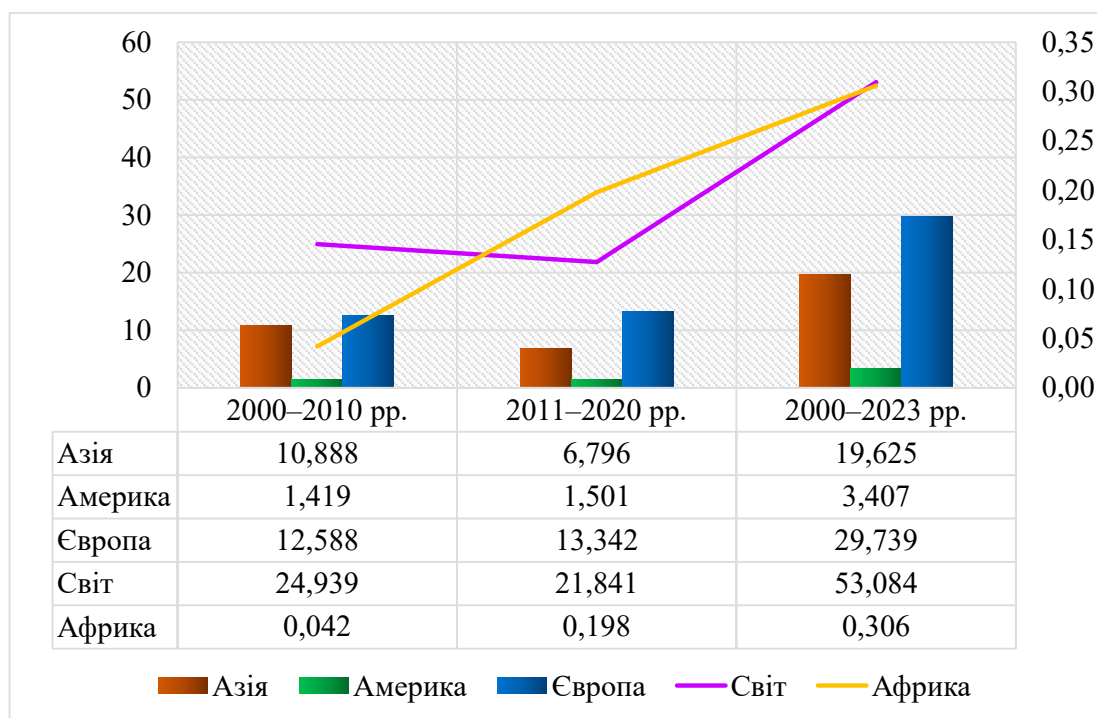

Рис. 2. Обсяги виробництва гречки у розрізі регіонів світу за окремими досліджуваними періодами, млн тонн

Джерело: FAOSTAT, 2024

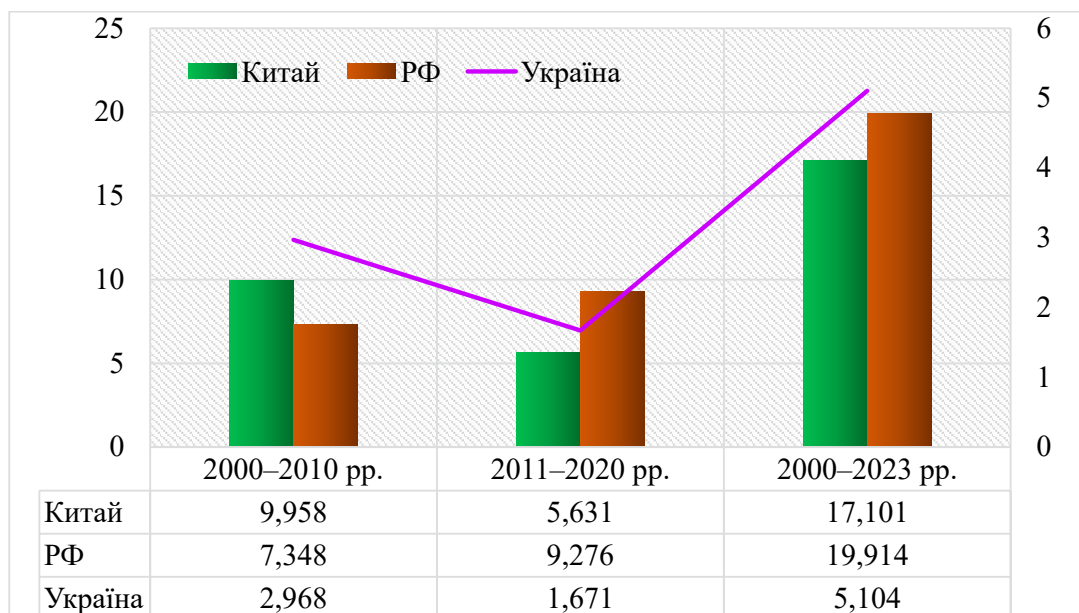

Рис. 3. Обсяги виробництва гречки у розрізі країн-лідерів за окремими досліджуваними періодами, млн тонн

Джерело: FAOSTAT, 2024

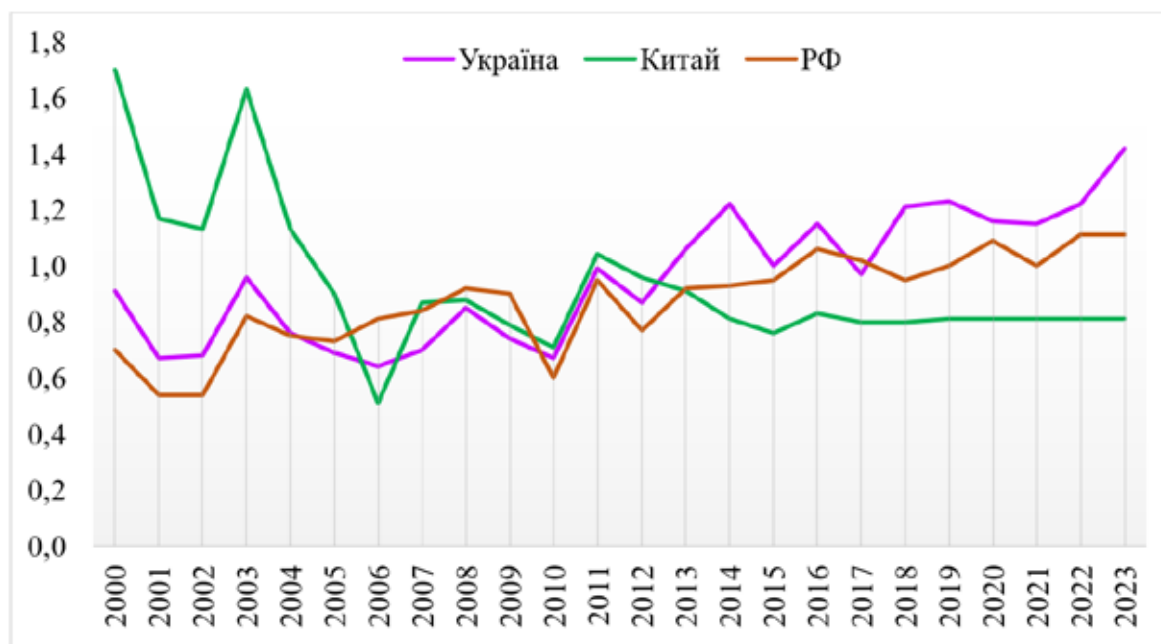

Рис. 4. Динаміка врожайності гречки у країнах-лідерах з виробництва, т/га

Джерело: FAOSTAT, 2024

іншим країнам-лідерам з виробництва – Україні і Китаю. Так, за усередненими даними 2000–2023 pp. урожайність гречки в РФ становила 0,88 т/га, у Китаї – 0,93 т/га, а в Україні – 0,96 т/га. Починаючи з 2010 р., Україна завжди випереджала РФ за рівнем урожайності, виключення становить лише 2017 р., який характеризувався несприятливими гідротермічними умовами (рис. 4). Вегетаційний період гречки у 2017 р. виявився більш посушливим, порівняно з іншими роками вирощування. Так, наприклад, в умовах Правобережного Лісостепу України сумарна кількість опадів за вегетаційний період

2017 р. становила 364,8 мм за середньобогаторічної норми 390,1 мм, а гідротермічний коефіцієнт – 1,47 і 1,82 відповідно [15].

Суттєве зростання врожайності гречки в Україні відбулося з 2013 р. Так, за період 2000–2012 pp. в нашій країні збирали в середньому 0,78 т/га, а за період 2013–2023 pp. – 1,16 т/га. Максимальний рівень урожайності було досягнуто у 2023 р. – 1,42 т/га.

Найвищі рівні врожайності гречки отримують у країнах Америки, із року в рік вони залишаються відносно стабільними з невеликими коливаннями. У середньому

за 2000–2010 рр. врожайність гречки на Американських континентах становила 1,05 т/га, за 2011–2020 рр. – 1,14 т/га, а за 2000–2023 рр. – 1,10 т/га. Зазначені врожайні дані перевищують показники інших регіонів світу та країн-лідерів з виробництва цієї круп'яної культури. Також це свідчить про великий потенціал України для подальшого розвитку виробництва гречки, а також підкреслює необхідність постійного вдосконалення агротехнологій вирощування цієї круп'яної культури.

Висновки. Найбільші площі посівів та обсяги виробництва гречки серед регіонів світу зосереджені в Європі. Країнами-лідерами з виробництва цієї круп'яної культури є РФ, Китай та Україна. При цьому наша країна демонструє позитивну тенденцію до зростання площ посівів, рівня врожайності та валових зборів попри складні умови війни. В Україні врожайність гречки, починаючи з 2013 р., суттєво зросла, досягнувши рекордних показників у 2023 році. Це засвідчує важливість цієї культури для аграрного сектору країни та її потенціал для розвитку на міжнародному ринку. Наявність стабільного виробництва та вдосконалення агротехнологій вирощування гречки можуть сприяти подальшому зміцненню позицій України як одного з провідних виробників круп'яних культур.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

- Chetty U., Chrungoo N. K. Beyond the cereal box: breeding buckwheat as a strategic crop for human nutrition. *Plant Foods for Human Nutrition*. 2021. Vol. 76(4). P. 399–409. DOI: <https://link.springer.com/article/10.1007/s11130-021-00930-7>
- Luthar Z., Golob A., Germ M., Vombergar B., Kreft I. Tartary buckwheat in human nutrition. *Plants*. 2021. Vol. 10(4). P. 700. DOI: <https://doi.org/10.3390/plants10040700>
- Averchev O. V., Kyrylov Yu. E., Fesenko G. A. The current state of buckwheat market in Ukraine. *Bulletin Of National Academy Of Sciences Of The Republic Of Kazakhstan*. 2021. Vol. 2(390). P. 113–119. DOI: <https://doi.org/10.32014/2021.2518-1467.58>
- Zhang W., Boateng I. D., Xu J., Zhang Y. Proteins from Legumes, Cereals, and Pseudo-Cereals: Composition, Modification, Bioactivities, and Applications. *Foods*. 2024. Vol. 13(13). P. 1974. DOI: <https://doi.org/10.3390/foods13131974>
- Hemp and buckwheat are valuable sources of dietary amino acids, beneficially modulating gastrointestinal hormones and promoting satiety in healthy volunteers / M. Neacsu et al. *European journal of nutrition*. 2022. Vol. 61. P. 1057–1072. DOI: <https://link.springer.com/article/10.1007/s00394-021-02711-z>
- Systematic review of human and animal evidence on the role of buckwheat consumption on gastrointestinal health / E. Valido et al. *Nutrients*. 2022. Vol. 15(1). P. 1. DOI: <https://doi.org/10.3390/nu15010001>
- Tartary buckwheat: An under-utilized edible and medicinal herb for food and nutritional security / J. Ruan et al. *Food Reviews International*. 2022. Vol. 38(4). P. 440–454. DOI: <https://doi.org/10.1080/87559129.2020.1734610>
- Nutritional and bioactive characteristics of buckwheat, and its potential for developing gluten-free products: An updated overview / S. A. Sofi et al. *Food Science & Nutrition*. 2023. Vol. 11(5). P. 2256–2276. DOI: <https://doi.org/10.1002/fsn3.3166>
- Evaluation of a plant-based infant formula containing almonds and buckwheat on gut microbiota composition, intestine morphology, metabolic and immune markers in a neonatal piglet model / M. Gurung et al. *Nutrients*. 2023. Vol. 15(2). P. 383. DOI: <https://doi.org/10.3390/nu15020383>
- Medicinal properties of buckwheat products and honey in compliance with food safety regulatory requirements / V. Popović et al. *Journal of Agricultural, Food and Environmental Sciences*. 2022. Vol. 76(3). P. 16–24.
- Fijen T. P., van Bodegraven V., Lucassen F. Limited honeybee hive placement balances the trade-off between biodiversity conservation and crop yield of buckwheat cultivation. *Basic and Applied Ecology*. 2022. Vol. 65. P. 28–38. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.baae.2022.09.003>
- Pocienė O., Šlinkšienė R. Studies on the possibilities of processing buckwheat husks and ash in the production of environmentally friendly fertilizers. *Agriculture*. 2022. Vol. 12(2). P. 193. DOI: <https://doi.org/10.3390/agriculture12020193>
- Vieites-Álvarez Y., Reigosa M. J., Sánchez-Moreiras A. M. A decade of advances in the study of buckwheat for organic farming and agroecology (2013–2023). *Frontiers in Plant Science*. 2024. Vol. 15. P. 1354672. DOI: <https://doi.org/10.3389/fpls.2024.1354672>
- Official site of Food and Agriculture Organization of the United Nations : веб-сайт. URL: <https://www.fao.org/home/en> (дата звернення: 20.01.2025).
- Квасніцька Л. С., Тимошук Т. М. Продуктивність гречки у короткотривалих сівозмінках Правобережного Лісостепу. *Наукові горизонти*. 2018. № 7–8 (70). С. 83–90.

REFERENCES:

- Chetty, U., & Chrungoo, N. K. (2021). Beyond the cereal box: breeding buckwheat as a strategic crop for human nutrition. *Plant Foods for Human Nutrition*, 76(4), 399–409. DOI: <https://link.springer.com/article/10.1007/s11130-021-00930-7>
- Luthar, Z., Golob, A., Germ, M., Vombergar, B., & Kreft, I. (2021). Tartary buckwheat in human nutrition. *Plants*, 10(4), 700. DOI: <https://doi.org/10.3390/plants10040700>
- Averchev, O. V., Kyrylov, Yu. E., & Fesenko, G. A. (2021). The current state of buckwheat market in Ukraine. *Bulletin Of National Academy Of Sciences Of The Republic Of Kazakhstan*, 2(390), 113–119. DOI: <https://doi.org/10.32014/2021.2518-1467.58>
- Zhang, W., Boateng, I. D., Xu J., & Zhang, Y. (2024). Proteins from Legumes, Cereals, and Pseudo-Cereals: Composition, Modification, Bioactivities, and Applications. *Foods*, 13(13), 1974. DOI: <https://doi.org/10.3390/foods13131974>
- Neacsu, M., Vaughan, N. J., Multari, S., Haljas, E., Scobbie, L., Duncan, G. J., Cantlay, L., Fyfe, C., Anderson, S., Horgan, G., Johnstone, A. M., & Russell, W. R. (2022). Hemp and buckwheat are valuable sources of dietary amino acids, beneficially

- modulating gastrointestinal hormones and promoting satiety in healthy volunteers. *European journal of nutrition*, 61, 1057–1072. DOI: <https://link.springer.com/article/10.1007/s00394-021-02711-z>
6. Valido, E., Stoyanov, J., Gorreja, F., Stojic, S., Niehot, C., Kieft-de Jong, J., Llanaj, E., Muka, T., & Glisic, M. (2022). Systematic review of human and animal evidence on the role of buckwheat consumption on gastrointestinal health. *Nutrients*, 15(1), 1. DOI: <https://doi.org/10.3390/nu15010001>
 7. Ruan, J., Zhou, Yu., Yan, J., Zhou, M., Woo, S.-H., Weng, W., Cheng, J., & Zhang, K. (2022). Tartary buckwheat: An under-utilized edible and medicinal herb for food and nutritional security. *Food Reviews International*, 38(4), 440–454. DOI: <https://doi.org/10.1080/87559129.2020.1734610>
 8. Sofi, S. A., Ahmed, N., Farooq, A., Rafiq, S., Zargar, S. M., Kamran, F., Dar, T. A., Mir, S. A., Dar, B. N., & Mousavi Khaneghah, A. (2023). Nutritional and bioactive characteristics of buckwheat, and its potential for developing gluten-free products: An updated overview. *Food Science & Nutrition*, 11(5), 2256–2276. DOI: <https://doi.org/10.1002/fsn3.3166>
 9. Gurung, M., Rosa, F., Yelvington, B., Nathan Terry, N., Read, Q. D., Piccolo, B. D., Moody, B., Tripp, P., Pittman III, H. E., Fay, B. L., Ross, T. J., Sikes, J. D., Flowers, J. B., Fox, R., LeRoith, T., Talatala, R., Bar-Yoseph, F., & Yeruva, L. (2023). Evaluation of a plant-based infant formula containing almonds and buckwheat on gut microbiota composition, intestine morphology, metabolic and immune markers in a neonatal piglet model. *Nutrients*, 15(2), 383. DOI: <https://doi.org/10.3390/nu15020383>
 10. Popović, V., Burić, M., Mihailović, A., Aćimić Remiković, M., Vukeljić, N., Batrićević, M., Šarčević-Todosijević, L., & Petrović, B. (2022). Medicinal properties of buckwheat products and honey in compliance with food safety regulatory requirements. *Journal of Agricultural, Food and Environmental Sciences*, 76(3), 16–24.
 11. Fijen, T. P., van Bodegraven, V., & Lucassen, F. (2022). Limited honeybee hive placement balances the trade-off between biodiversity conservation and crop yield of buckwheat cultivation. *Basic and Applied Ecology*, 65, 28–38. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.baae.2022.09.003>
 12. Pocienė, O., & Šlinkienė, R. (2022). Studies on the possibilities of processing buckwheat husks and ash in the production of environmentally friendly fertilizers. *Agriculture*, 12(2), 193. DOI: <https://doi.org/10.3390/agriculture12020193>
 13. Vieites-Álvarez, Y., Reigosa, M. J., & Sánchez-Moreiras, A. M. (2024). A decade of advances in the study of buckwheat for organic farming and agroecology (2013–2023). *Frontiers in Plant Science*, 15, 1354672. DOI: <https://doi.org/10.3389/fpls.2024.1354672>
 14. Official site of Food and Agriculture Organization of the United Nations : veb-sayt. URL: <https://www.fao.org/home/en> (data zvernennya: 20.01.2025).
 15. Kvasnitska, L. S., & Tymoshchuk, T. M. (2018). Produktivnist hrechky u korotkorotatsiynykh sivozmynakh Pravoberezhnoho Lisostepu [Buckwheat productivity in short-rotation crop rotations of the Right-Bank Forest-Steppe]. *Naukovi horyzonty*, 7–8 (70), 83–90 [in Ukrainian].

Сидякіна О.В., Іванів М.О. Виробництво гречки: стан, виклики та перспективи

Мета. Провести аналіз сучасного стану виробництва гречки в Україні, різних регіонах світу і країнах-лідерах з виробництва, а також виявити виклики та перспективи розвитку виробництва цієї цінної круп'яної і медоносної культури. **Методи.** Порівняльно-аналітичний – для виявлення закономірностей досліджуваних характеристик на основі зібраних статистичних даних; графічний метод – використання графічних ілюстрацій для візуалізації результатів досліджень та наочного відображення певних закономірностей; абстрактно-логічний метод – для формулювання теоретичних узагальнень, теорій, гіпотез, висновків і практичних рекомендацій. Інформаційною основою дослідження слугували статистичні дані бази FAOSTAT, наукова інформація з літературних джерел, результати власних аналітичних досліджень і виконаних розрахунків. **Результати.** Світові площі посівів гречки значно коливаються за роками вирощування. З 2002 р. відбулося їх суттєве скорочення. Вирощують гречку в усіх регіонах світу, за винятком країн Океанії. Найбільші площі посівів зосереджені в Європі – 56,1% від світового показника у середньому за 2000–2023 рр. Друге місце займає Азія з часткою 37,8%. У країнах Америки та Африки площі посівів, які відводяться під гречку, є незначними. 82,2% посівних площ під гречкою зосереджені лише в трьох країнах світу – РФ, Китаї та Україні. На ці ж країни припадають і найбільші валові збори цієї культури. Спостерігається чітка закономірність щодо поступового зростання обсягів виробництва гречки в усіх регіонах світу, за винятком Азії, де за період 2011–2020 рр. відбулося їх скорочення, що також позначилося і на світових показниках. Зменшення обсягів виробництва гречки у 2011–2020 рр., порівняно з 2000–2010 рр., відбулося в Україні та Китаї. В РФ валові збори культури зросли, але за рахунок збільшення площ посівів. За врожайністю гречки РФ поступається як Україні, так і Китаю. За усередненими даними 2000–2023 рр., урожайність гречки в РФ становила 0,88 т/га, у Китаї – 0,93 т/га, а в Україні – 0,96 т/га. Починаючи з 2010 р., Україна завжди випереджала РФ за рівнем урожайності, окрім несприятливого за погодними умовами 2017 р. Максимальну врожайність культури в Україні було отримано у 2023 р. – 1,42 т/га. Незважаючи на незначні площі посівів, найвищу продуктивність гречки стабільно, з року в рік, демонструють країни Америки. Це свідчить про великий потенціал України для подальшого розвитку виробництва гречки та підкреслює необхідність постійного вдосконалення агротехнологій вирощування цієї круп'яної культури. **Висновки.** Найбільші площі посівів та обсяги виробництва гречки зосереджені в Європі, а країнами-лідерами з виробництва є РФ, Китай та Україна. Наша країна демонструє зростання площ посівів, врожайності та валових зборів, незважаючи на складні умови війни. В Україні врожайність гречки з 2013 р. суттєво зросла, досягнувши рекордних показників у 2023 році. Це підкреслює важливість культури для аграрного сектору та її потенціал на міжнародному ринку. Стабільне виробництво та вдосконалення агротехнологій можуть зміцнити позиції України як одного з провідних виробників круп'яних культур.

Ключові слова: гречка, круп'яні культури, обсяги виробництва, площі посівів, урожайність.

Sydiakina O.V., Ivaniv M.O. Production of buckwheat: state, challenges, and prospects

Purpose. To analyze the current state of buckwheat production in Ukraine, different regions of the world, and leading producing countries, as well as to identify the challenges and prospects for developing this valuable cereal and honey plant. **Methods.** Comparative-analytical method – to identify patterns of the studied characteristics based on collected statistical data; graphic method – using graphical illustrations to visualize research results and represent specific patterns; abstract-logical method – to formulate theoretical generalizations, theories, hypotheses, conclusions, and practical recommendations. The informational basis of the research consisted of statistical data from the FAOSTAT database, scientific information from literary sources, results of own analytical studies, and calculations performed. **Results.** The global area of buckwheat cultivation significantly fluctuates from year to year. Since 2002, there has been a substantial reduction in these areas. Buckwheat is grown in all regions of the world except for the countries of Oceania. The most significant cultivation areas are concentrated in Europe, accounting for 56.1% of the global figure from 2000 to 2023. Asia ranks second with a share of 37.8%. The areas allocated for buckwheat cultivation are minimal in the Americas and Africa. 82.2% of the sown area for buckwheat is concentrated in just three countries: Russia, China, and Ukraine. These same countries also account for this crop's most enormous gross yields. There is a clear trend of gradual growth in buckwheat production volumes in all regions of the world, except for Asia, where a decline occurred from 2011 to 2020, affecting global

indicators. The buckwheat production volumes decreased from 2011 to 2020, compared to 2000 to 2010, in Ukraine and China. In Russia, gross crop yields increased, but this was due to an expansion in sown areas. In terms of yield, Russia lags behind both Ukraine and China. According to average data from 2000 to 2023, the yield of buckwheat in Russia was 0.88 t/ha, in China it was 0.93 t/ha, and in Ukraine it was 0.96 t/ha. Since 2010, Ukraine has consistently outperformed Russia regarding yield, except for the unfavorable weather conditions in 2017. The maximum yield of the crop in Ukraine was achieved in 2023 – 1.42 t/ha. Despite the small sown areas, the highest productivity of buckwheat is consistently demonstrated by the countries of the Americas from year to year. This indicates a significant potential for Ukraine to further develop buckwheat production and highlights the necessity for continuous improvement of agricultural technologies for growing this cereal crop. **Conclusions.** The most significant areas of buckwheat cultivation and production volumes are concentrated in Europe, with the leading countries in production being Russia, China, and Ukraine. Our country demonstrates growth in sown areas, yield, and gross harvests despite the challenging conditions of war. In Ukraine, buckwheat yield has significantly increased since 2013, reaching record levels in 2023. This highlights the importance of the crop for the agricultural sector and its potential in the international market. Stable production and improvement of farming technologies can strengthen Ukraine's position as one of the leading producers of cereal crops.

Key words: buckwheat, cereal crops, production volumes, sown areas, yield.